

Rozmnožujeme okrasné dřeviny

Určitě máte na své zahradě nějakou oblíbenou rostlinu, ke které chodíte, když si například potřebujete srovnat myšlenky. Možná jste také přemýšleli o tom, jakým způsobem, byste si ji mohli namnožit, aby se její krása ještě znásobila. Pokud si nejste jisti, zda tento odborný úkon zvládnete bez pomoci, právě pro vás jsme připravili jednoduchý návod, díky kterému dokážete levou zadní namnožit kteroukoliv rostlinu a co víc, budete moci poučovat ostatní.

Každý zahradník mi dá jistě za pravdu, že rostliny, které si sami vypěstujeme, jsou jako naše děti, od mala o ně s láskou pečujeme a v dospělosti se nám odvděčí, tedy rostliny určitě☺.

Na začátek si povězte něco málo teorie, bez té to bohužel nepůjde.

V zahradnické praxi rozeznáváme dva hlavní způsoby rozmnožování rostlin. Generativní způsob, kdy nový jedinec vzniká ze semene mateřské rostliny a způsob vegetativní, kdy nový jedinec vzniká z částí mateřské rostliny.

Generativní způsob rozmnožování rostlin je nejpřirozenější způsob rozmnožování, jedinci rostoucí ze semene mají přímý a rovný vzrůst, jsou odolnější vůči nepříznivým vlivům, chorobám a škůdcům. Co je dobré vědět, pokud byste přeci jen měli tu trpělivost a vůli rozmnožovat rostliny generativně, tak vězte, že noví jedinci jsou variabilní, tzn. neudržují vlastnost matečné rostliny. Jinými slovy, chcete-li si namnožit červenolistý kultivar buku, tak nový jedinec červené listy s velkou pravděpodobností mít nebude, ovšem existují i výjimky, semenem lze namnožit např. následující červenolité kultivary: dříšťál Thunbergův (*Berberis thunbergii* 'Atropurpurea') a javor horský (*Acer pseudoplatanus* 'Atropurpureum'). Semenem můžeme množit většinu původních druhů stromů a celou řadu keřů. Ovšem na druhou stranu, pomocí generativního rozmnožování získáte více nových rostlin, je to snadné, rychlé, nepotřebujete žádné odborné znalosti a co je výhodou, virové choroby se zpravidla na potomstvo nepřenášejí. Váš úspěch ale bude záležet na tom, kolik klíčivých semen jsou dané rostliny schopné vytvořit. Rostliny vzniklé generativním množením vykvétají a plodí až po delší době ve srovnání s těmi vzniklými vegetativním množením.

U vegetativního způsobu rozmnožování byste nějaké odborné znalosti mít měli, je dobré také vědět, že získaní jedinci jsou identičtí s matečnou rostlinou (červenolistý buk bude opět červenolistý). Nevýhodou je, že spolu s vlastnostmi rodičů se na potomstvo přenášejí

také virové choroby (nutná naprosto zdravá rostlina, kterou chcete množit). Výhodou ale je, že z květů či plodů se těšíte mnohem dříve, než u množení semenem.

Aby to nebylo tak jednoduché, vegetativní množení rozlišujeme přímé, kdy nový jedinec vzniká z jedné rostliny (řízkování rostlin, hřížení, kopčení) a nepřímé, vzniká-li nový jedinec ze dvou rostlin, příkladem je štěpování (očkování a roubování).

Máme tedy vyhlédnutou zdravou rostlinu a chceme ji namnožit, jak tedy budeme postupovat? V nejčastějších případech volíme vegetativní způsob rozmnožování, konkrétně řízkování. Je to sice poměrně rychlý a snadný způsob, ale pár zásad bychom dodržet měli.

Řízkování rostlin může být buď dřevité (výhon je dle názvu dřevitý, tzn. použití u stromů a keřů), bylinné (použití u trvalek, bylin), kořenové a očkové (výjimečně, pouze u vybraných druhů).

Seznámíme se tedy s řízkováním dřevitým, které budete pravděpodobně využívat na své zahradě nejvíce. Lze jej použít u celé řady okrasných keřů, např. zlatice (*Forsythia* sp.), ptačí zob obecný (*Ligustrum vulgare*), zimostráz (*Buxus* sp.), skalníky (*Cotoneaster*), kaliny (*Viburnum* sp.) popínavé dřeviny, např. loubinec (*Parthenocissus* sp.) a mnoho dalších. U některých druhů lze využít jak dřevité tak bylinné řízkování, což záleží na tom, po jaké části rostliny sáhnete.

Co k dřevitému řízkování budete potřebovat?

Zahradnické nůžky, roubovací nebo očkovací nůž (lze i jiný, ale tyto je nejvhodnější), kontejnery či květináče, množárenský substrát, práškový stimulátor, čisté jmenovky, tužku.

Nůž a nůžky musí být čisté a to z toho důvodu, abyste do cévních svazků, které řezem odhalíte, nezanesli zárodky chorob. Vždy se o svoje náradí starejte, nikdy nepoužívejte např. nůž z kuchyně, kterým jste si k obědu krájeli salám☺.)

Jak postupujeme:

Nejprve je důležité zvolit si vhodný, jednoletý a vyžralý výhon dané dřeviny. Vyžralý výhon poznáte tak, že když jej ohnete mezi palcem a ukazovákem, neohne se (nevyžralý výhon se ohne). Výjimku tvoří vrba, topol a platan, zde se odebírá ze dřeva dvouletého s tzv. patkou.

Nejvhodnější doba pro řízkování je na podzim po opadu listu, ale v malém můžete během celého roku, např. při redukci bujně rostoucích dřevin využijte jejich výhony pro množení.

Volte takové výhony, které mají tloušťku min. 1 cm (zhruba jako tloušťka obyčejné tužky).

Výhon ustříhnete nůžkami, odlistíte a vyžralou část nastříhejte na řízky dlouhé 10-15 cm.

Dobrá pomůcka k určení správné délky je buď vzdálenost mezi rozevřeným palcem a ukazovákem, nebo rozevřený roubovací či očkovací nůž. Velmi důležitý je směr řezu. Horní

řez je vždy rovný, 1 cm nad očkem. Spodní řez je mírně šikmý, těsně pod očkem, cca 1-2 mm. Toto rozlišení má hned několik odůvodnění. Jednak si tím označíte polaritu řízku (víte, kde je vrchní část a kde spodní), čípek nad očkem (1cm) uchrání očko před vyschnutím a v neposlední řadě je to otázka praktičnosti. Jelikož se jednotlivé řízky zapichují ve školkách na záhony, je mnohem příjemnější tlačit palcem na rovnou část řízku, než - li na šikmou.

Dřevitý řízek by měl mít min. 3 očka, což ovšem není pravidlem, neboť někdy jsou pupeny od sebe vzdáleny dále (např. u popínavých dřevin) Velké listy na řízku buď odstraníme úplně, nebo zakrátíme min. o polovinu. Důvod je minimalizace či úplné zamezení výparu vody z listu transpirací. I když možná budete mít tendenci sahat rukou na řezné plochy řízku, zkuste se udržet, mohli byste si opět do cévních svazků zanést zárodky chorob, ačkoliv si myslíte, že máte ruce čisté. Nemáme-li příliš ostré nůžky, musíme pomocí ostrého nože řezy začistit, aby řez byl hladký a nikde po okrajích nezbyla zbytková kůra.

Jakmile máme řízky připravené, jsou dvě možnosti co s nimi dále. Ta první možnost je, že je nasázíme do připravených květináčů (kulatý tvar) či kontejnerů (hranatý tvar) odpovídající velikosti (nejlépe č. 9). Pro zakořeňování řízků se používá tzv. množárenský substrát, který je tvořen směsí rašeliny a perlitu v poměru 1:1. Pokud ale nemáte ani jedno doma, bohatě vám postačí obyčejný, univerzální zahradní substrát, který běžně koupíte v obchodě. Abychom si zajistili správný růst a rychlé zakořeňování řízků použijeme práškový stimulant. Stimulant mj. obsahuje růstové látky a rostlinné fytohormony, především pak v podobě auxinů a cytokininů, díky kterým řízek dobře zakoření. Stimulant lze zakoupit v zahradnických centrech či v některých květinářstvích. V nabídce jsou i stimulanty tekuté, které jsou sice složitější na použití, ale se stejným účinkem.

Co je důležité, nikdy nesmíme namáčet řízek přímo do nádoby se stimulantem, ale odsypat si trochu stimulantu stranou. Je to opět z důvodu zamezení přenosu chorob. Nespotřebovaný stimulant bez milosti vyhodíte.

Naplníme květináč, dřevěným kolíčkem uděláme jamku (abychom si nesetřeli stimulant) kam vložíme řízek, utužíme, dosypeme substrát a zalijeme. Květináče je dobré označit si jmenovkou, kde si uvedete jaký druh jste řízkovali a datum (pro kontrolu) řízkování a uložíme buď do skleníku nebo na závětrné místo na zahradě, kde není přímé slunečné záření. Jakmile řízky zakoření a povyrostou, lze je buď přesadit do větších květináčů nebo přímo na vhodné místo na zahradě.

Druhou možností co s připravenými řízky a to především odebíráte – li je na podzim je uložit je přes zimu do sklepa. Řízky nasvazkujeme, svážeme gumičkou, označíme jmenovkou a uložíme do sklepa, kde je pravidelně kontrolujeme (zda nedošlo k šíření houbových chorob

či si na nich nepochutnávají hlodavci). Na jaře je pak školujeme na dobře připravený záhon, přičemž řádky od sebe jsou 20 cm a jednotlivé řízky 5 cm od sebe. Zapichujeme až po poslední očko (zde je patrný jeden z důvodů, proč horní řez je rovný), které ještě přihrneme. Pokud na záhon natáhneme černou fólii, není nutno očko přihrnovat. Další výhodou použití fólie je, že zamezíme růstu plevelů (nemají dostatek světla a vzduch) a lépe se nám zde drží vlhkost, proto není nutné tak často zalévat. Pozor ovšem na houbové choroby, právě v takovém prostředí se dobře množí. Vhodné je fólii pravidelně nadzvedávat a vyvětrat pod ní. Řízky naškolkované na jaře na podzim dobýváme, opět zakládáme na zimu do sklepa a na jaře vysazujeme dle potřeby.

O řízky ať již v květináčích či na záhoně se běžně staráme, zaléváme, odplevelujeme, okopáváme či kypříme, chráníme před přímým slunečním svitem a před chorobami a škůdci.

Bylinné řízkování

U bylinného řízkování je několik rozdílů. Ten nejmarkantnější se skrývá již v názvu, jedná se tedy o byliny (výhon je pružný, ohýbá se). Pomocí bylinných řízků lze množit většinu oblíbených pnoucích rostlin, např. pelargonie (*Pelargonium* sp.), fuchsie (*Fuchsia* sp.), chryzantémy (*Chrysanthemum* sp.), ale také náročnější keře jako je např. vajgérie (*Weigella* sp.), tavolníky (*Spiraea* sp.), komule Davidova (*Buddleia davidii*), zákula japonská (*Keria japonica*, či hortenzie (*Hortenzia* sp.); ze stromů pak například nízké kultivary javorů. Bylinné řízkování provádíme optimálně v červnu až počátkem července, kdy z polovyzrálých částí odebereme řízky dlouhé 5-8 cm.

U bylinných řízků můžeme mít řízek vrcholový (tzn. s několika páry vrchních listů), přičemž vrchol musí být vyzrálý nebo řízek stonkový, kdy horní řez je opět rovný, spodní mírně šikmý těsně pod listem nebo dlouhý kopulační v polovině internodia (vzdálenost mezi dvěma pupeny). Spodní list odstraníme, aby nedocházelo k zahnívání. K zamezení výparu vody opět zakrátíme větší listy. Pro lepší zakořeňování použijeme práškový stimulátor a pícháme buď do květináčů, či do skleníku na tzv. množárnu. Opět je vhodný množárenský substrát. Řízky zaléváme a zhruba za 4 týdny nám zakoření. Pak je buď přesazujeme na záhony, nebo do větších květináčů, dle naší potřeby a možností. Na záhonech běžně ošetřujeme, na podzim bychom je měli vyndat, založit do sklepa a na jaře naškolkovat na pevné místo na zahradě. Příště si představíme další způsoby vegetativního množení, např. množení hřížením, odkopky a oddělky nebo očkování a roubování.

Hodně štěstí a zdaru při práci na vaší zahradě a krásný podzim.